

Szerencsejáték és bűnözés kapcsolatának vizsgálata

Előzmények

A szerencsejáték-szenvedélyt számos eszközzel mérhetjük, szűrhetjük. Ezen eszközök – elsősorban tesztek – közül célszerű a validáltság és reliabilitás szempontjából már értékelt és nemzetközileg is elfogadottak közt válogatni. Választásunk éppen ezért esett a SOGS² kérdőívre. A tesztet 1987-ben publikálta Henry R. Lesieur és Sheila B. Blume, majd számos vizsgálatot követően 1992-ben véglegesítették és adtak hozzá alkalmazási és használati útmutatást.³ Bár időközben a magyar adottságokat figyelembe vevő adaptáció⁴ is elkészült⁵, utóbbi csak 2011-ben vált elérhetővé⁶, ezért 2009-es börtönkutatásunk során még nem ismerhettük. Jelen dolgozatunkban a 2014-es kutatási eredmények SOGS-HU szerinti értékelését is elvégezzük (2. számú táblázat).

Az egyik – és egyben dolgozatunk lezárásáig legfrissebb – említésre méltó friss kutatás Zurhold és munkatársai 2014-ben publikált, a német büntetés-végrehajtásban végzett prevalencia vizsgálata. Az előzetes letartóztatásban lévő és a börtönökben fogvatartottak személyügyi nyilvántartásait tanulmányozták át. 1236 rab személyügyi nyilvántartásában a nyilvántartások szerint 7,3 százalék volt a problémás szerencsejátékos (90 fogoly). Megállapították, hogy a foglyok közel felénél (46,7%) a problémás szerencsejáték, illetve a szerencsejátékos-viselkedés kapcsolatba hozható a börtönbüntetéssel.⁷

¹ Tessényi J. PhD, elemző közgazdász, gazdaságpszichológus; Kovács P., matematikus, a Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Karának általános dékán-helyettese, tanszékvezető egyetemi docens, SZTE-GTK Statisztikai és Demográfiai Tanszék

² South Oaks Gambling Screen: <http://walkerd.people.cofc.edu/360/AcademicArticles/LesieurBlume1987.pdf>. A SOGS egy 16 ítemes kérdőív, mely a válaszadó játékszokásait, azok gyakoriságát és az ezzel kapcsolatos magatartást vizsgálja. Eredetileg a játékszenvedélyben érintettek kiszűrésére készült klinikai körülmények között. Mára már a szerencsejáték-szenvedély epidemiológiai mérésének egyik legelterjedtebb eszköze.

³ Lesieur, H. R. – Blume, S. B.: The South Oaks Gambling Screen (The SOGS): A new instrument for the identification of pathological gamblers. *American Journal of Psychiatry*, vol. 144, 1987, 1184–1188.; Lesieur H. R. – Blume S. B.: Revising the South Oaks Gambling Screen in different settings. *Journal of Gambling Studies*, vol. 9, no. 3, 1993, 213–223

⁴ SOGS-HU néven

⁵ Demetrovics Zs. – Kun B.: *Az addiktológia alapjai IV*. ELTE-Eötvös Kiadó, Budapest, 2010

⁶ Gyollai Á. et al.: Problémás és patológiás szerencsejáték Magyarországon: a South Oaks Szerencsejáték Kérdőív magyar verziójának hazai alkalmazása. *Psychiatria Hungarica*, 2011/4., 230–240.

⁷ Zurhold, H. – Vertheim, U. – Kalke, J.: Prevalence of Problem Gambling Among the Prison Population in Hamburg. *Journal of Gambling Studies*, vol. 30, no. 2, 2014, 309–319.

2009-es vizsgálatunkban⁸ a válaszadók csupán 33 százalékaról volt elmondható, hogy nem okozott problémát számára a szerencsejáték, 30,7 százalékuk veszélyeztetett volt, azaz a releváns kérdések közül egy, kettő, három vagy négy esetben igenlő választ adott. A mintába került fogvatartottak 35,7 százaléka szerencsejáték-függőnek tekinthető, azaz öt vagy annál több kérdésre pozitív választ adott. A szerencsejáték-függők 22 százaléka öt kérdésre adott igenlő választ, tehát a függőség alsó határán állnak, viszont 78 százalékuk ezt meghaladó mértékben mutatták a válaszaik alapján a függőség jeleit.

A már említett német publikációt megelőző évben (2013) Turner és kutatótársai a kérdést kanadai büntetés-végrehajtási intézetekben vizsgálták a CPGI/PGSI⁹ alkalmazásával. Tanulmányuk szerint több helyszíni felmérést végeztek 2008 és 2011 között büntetés-végrehajtási intézményekben a szerencsejátékos-viselkedés és szerencsejáték-problémák feltárására. Külön vizsgálták a bebörtönzést megelőző és a fogva tartás alatti játékszokásokat. Összesen 422 „bebörtönzött bűnöző” (381 férfi és 41 nő) vett részt a vizsgálatukban. Úgy találták, hogy az általuk vizsgáltak körében 8,9 százaléka bebörtönzését megelőzően már súlyosan problémás¹⁰ szerencsejátékos volt és 4,4 százalék bebörtönzése alatt is. Ezek a számok is lényegesen magasabbak, mint a lakosság körében mért ráták. A fogvatartottak 34 százaléka folytatott szerencsejátékot a börtönben, közel felükönél kimutatható volt, hogy a szerencsejátékos-problémájuk már fennállt, mielőtt börtönbe kerültek volna.¹¹

2009-es vizsgálatunk szerint szignifikáns kapcsolat (szignifikancia=0,005) mutatkozott a fogvatartottaknak korcsoportja és SOGS-besorolása között. A szenvedélybetegek 55,6 százaléka 18–30 éves, a nem függők korban közel egyenletes eloszlásúak voltak, a veszélyeztetettek 35,9 százaléka 18 év alatti, illetve 59 százaléka 30 év alatti volt.

A megkérdezettek 50,7 százaléka korábban is volt már büntetve. A büntetett előéletűek 51 százaléka a szenvedélybeteg-kategóriába került az SOGS-mérés alapján, míg a korábban nem büntetettek 45 százaléka nem problémás, 40 százaléka veszélyeztetett. Azaz szerencsejáték-függőt 3,38-szor nagyobb eséllyel találunk a korábban már büntetettek körében a komplementer csoporthoz viszonyítva. Illetve, a szerencsejáték-függők körében, szignifikánsan nagyobb a büntetett előéletűek aránya a nem szenvedélybetegekhez képest.¹²

⁸ 2009 decembere és 2010 márciusa között Tökölön, Kecskeméten és Szegeden. A teljes elemzés megtalálható Tessényi J. – Kovács P.: Szerencsejáték-függőség és bűnözés. *Statistikai Szemle*, 2011/4., 399–419.

⁹ Problem Gambling Severity Index of the Canadian Problem Gambling Index

¹⁰ „severe problem gambling”

¹¹ Turner, N. E. – Preston, D.E. – McAvoy, S. – Gillam, L.: Problem Gambling Inside and Out: The Assessment of Community and Institutional Problem Gambling in the Canadian Correctional System. *Journal of Gambling Studies*, vol. 29, no. 3, 2013, 435–451.

¹² Tessényi J. – Kovács P. (2011): i. m. 408.

Paterson és Garrett 2010-ben jelentették meg tanulmányukat, mely ausztrál vonatkozásban a szerencsejáték, a droghasználat és a bűnözői magatartás közötti kapcsolatot vizsgálja. A nemek közötti különbségek vizsgálata mellett érdekes megállapításuk, hogy a rabok alig több mint fele használta fel függőségi problémáját hivatkozással védekezése során (az angolszász jogban a függőség mint betegség régebb óta enyhítő körülmény), és a csalás, lopás és rablás eseteiben volt legerősebb a kimutatható kapcsolat.¹³

1. számú táblázat: A büntetés-végrehajtási intézetben lévő fogvatartottak összlétszáma, 2008. december 31.–2013. december 31.

Fogva tartás	2008	2009	2010	2011	2012	2013
előzetesen letartóztatott	4 366	4 502	4 803	4 875	4 888	5 053
elítélt	10 072	10 590	11 241	12 028	11 981	12 391
kényszergyógykezelt	183	186	174	180	182	183
elzárásra beutalt	81	82	110	127	128	214
összesen	14 702	15 360	16 328	17 210	17 179	17 841

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

Mint a fenti táblázatból is kivehető, napjainkban Magyarországon mintegy 18 ezren vannak fogva tartva, 70 százalékuk elítélt.

2. számú táblázat: Módszertani egybevetés (SOGS-HU és az általunk alkalmazott kategorizálás között)¹⁴

Pontszám „igen” válaszok alapján	Megnevezés a SOGS-HU-szerint	Megjegyzés, 2009-es saját meghatározások
0	problémamentes	nem problémás
1–2	kevés problémával jellemezhető	veszélyeztetett
3–4	problémás játékosok	
5–20	patológias szerencsejátékosok	függő

¹³ Paterson, A. – Garrett, L.: *Report Into the Possible Connection Between Problem Gambling, Drug Usage and Criminal Activity Among Clients of OARS SA*. <http://iga.sa.gov.au/pdf/iga/IGA-OARS-20110623.pdf>

¹⁴ Saját szerkesztés – Gyollai et al. kutatási adatainak felhasználásával. Lásd Gyollai Á. et al. (2011): i. m.

A 2014-es vizsgálat eredményei

2014 őszén ismételten kitöltöttük tesztünket 140 fogvatartottal, a mintabeli eltéréseket a következő fejezetben elemezzük. A friss mintánkba 16 nő került (11,4%), ezért a nemenkénti eltérésben fellelhető sajátosságokat nem vizsgáljuk. Érdekességgént megjegyezzük, hogy saját bevallása szerint ugyanolyan arányban gondolták magukat a nők szenvedélybetegnek, mint a férfiak – 31,5, illetve 31,3 százalékuk. Ugyanakkor a teszt alapján a nők körében a problémamentes (37,5%) és a játékfüggők (43,8%) aránya is nagyobb, de jóval kevesebb közöttük a veszélyeztetett (18,8%), de az összefüggés nem szignifikáns. Az elítélteken belül az országos nyilvántartások szerint is csupán 6,5–7,6 százalék a nők részaránya (3. számú táblázat).

3. számú táblázat: A büntetés-végrehajtási intézetekben lévőknemek szerinti megoszlása

Év	Összesen	Ebből		Nők aránya a fogvatartottakon belül (%)
		férfi	nő	
2009	15 360	14 362	998	6,5
2010	16 328	15 295	1033	6,3
2011	17 210	15 974	1236	7,2
2012	17 179	15 938	1241	7,2
2013	17 841	16 485	1356	7,6

Forrás: KSH

Változás a 2009-es arányokhoz mérten

Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy öt év alatt milyen trendbeli változások történtek a fogvatartottak „szerencsejátékos-fertőzöttségét” és játékszokásait illetően. A tesztet kitöltők kiválasztásában részlegesen arra is ügyeltünk, hogy a bűncselekmény elkövetése vagy a fogva tartás kezdete 2012-öt követő legyen.

4. számú táblázat: A vizsgált fogvatartottak megoszlása szerencsejáték-függőségük szerint, 2009–2014 (%)¹⁵

	2009-es vizsgálat	2014-es vizsgálat
nem problémás	32,9	33,6
veszélyeztetett	30,7	25,7
függő/szenvedélybeteg	36,4	40,7

¹⁵ Saját adatok alapján.

A szerencsejáték-függők 3,6 százaléka öt kérdésre adott igenlő választ a szűrőteszt kérdéseire, tehát a függőség alsó határán állnak, viszont túlnyomó többségük ezt meghaladó mértékben mutatta – a válaszok alapján – a függőség jeleit. Megvizsgáltuk, hogy *Gyollai és munkatársai* SOGS-HU kategóriái szerint mintánkban az 1-2 pontot szerzők – általuk „kevés problémával jellemezhetőnek” nevezett – csoportjába mennyien kerültek a veszélyeztetettek közül: 19 fő, azaz a teljes vizsgálati sokaság 13,6 százaléka. Ez vizsgálatunk szempontjából nem releváns, hiszen mint fentebb láthattuk, az 5 pontnál nagyobb értéket szerző szenvedélybetegek száma nőtt meg drasztikusan. Ezért ennek a csoportnak a részletesebb vizsgálatára térünk ki a későbbiekben.

Korcsoportokon belül függő/veszélyeztetett eltérést¹⁶ nem találtunk, de a szignifikáns eltérés hiányában is megállapítható, hogy a fiatalabb korcsoportnál inkább jellemző a függőség, mint az idősebbeknél. A 41 év felettiek tipikusan nem problémásak, a 18–30 év közöttiek 42,2 százaléka és a 31–35 év közöttiek 54 százaléka függő. Ebben a mintában nem találtunk kapcsolatot az életkor, iskolai végzettség, családi állapot és a nemek, valamint a szenvedélyes szerencsejáték között.

Vizsgálataink során keresztábra-elemzést, illetve eloszlási vizsgálatokat végeztünk. Korrespondencia-analízist hajtottunk végre a legnagyobb megjátszott összegek és a függőség kapcsolatának vizsgálatára. E technika segítségével vizsgálható, hogy melyik SOGS-kategória mely megjátszott összeg nagyságával asszociál.

Először arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a jelenleg fogvatartottak körében milyen arányban találunk szerencsejáték-függőket, továbbá azt, hogy a vizsgált egyének mennyire vannak tisztában saját állapotukkal. Ezután a szerencsejáték-függőség és a szociodemográfiai tényezők kapcsolatát kerestük, majd kitértünk arra, hogy a szerencsejáték-függőség milyen kapcsolatban áll a megjátszott összeg nagyságával és az ehhez szükséges pénzforrások előteremtésével, a játszott szerencsejáték típusával, végül pedig magának a bűnelkövetésnek és a szerencsejáték-függőségnek a kapcsolatát vizsgáltuk.

Ezt követően a 2009-es adatokat és eredményeket összevetettük friss kutatásunk eredményeivel. Hipotézisünk szerint az eltelt öt évben is nőtt a függők és a veszélyeztetettek aránya, valamint a játék-automaták megszüntetése csak más játéktípus felé terelte át a játszani vágyókat a vizsgált börtönpopulációban.¹⁷

¹⁶ A fiatal-, illetve a középkorúak között ugyanolyan valószínűséggel találunk-e szerencsejáték-függőket?

¹⁷ Vizsgálataink során főleg függetlenségvizsgálatot, illetve a valószínűségek összehasonlítását végeztünk. A szerencsejáték-függőség és a szociodemográfiai tényezők, az önismeret, a játéktípus és a megjátszott összeg kapcsolatának vizsgálatára keresztábra-elemzést használtunk.

Első feltevésünk, hogy nőtt a függők és veszélyeztetettek száma 2009-hez mérten. Feltételeztük, hogy nincs kapcsolat a családi állapot és a játékfüggés között, továbbá, hogy más függőségek fennállása erősíti a függőség kockázatát.

Vizsgálati eredmények

A külföldi börtönkutatások is megerősítik, hogy az addiktív szerek fogyasztása (drog, alkohol) és a viselkedési függőségek megléte között éppúgy meglehetősen szoros kapcsolat található¹⁸, mint a játékszenvedély magasabb előfordulása a fogvatartottak között¹⁹.

A droghasználatot bevallók 70 százaléka szerencsejáték-függő és csak 16,7 százaléka nem problémás, míg a drogot nem fogyasztó csoportban csak 33 százalék függő. Ezt úgy is fordíthatjuk, hogy a nem problémás játékosok 89 százaléka nem is drogos, viszont a játékfüggők 37 százaléka drogos a vizsgált mintában. Ez az eredmény összecseng a fentebb hivatkozott Paterson és Garrett-féle 2011-es ausztráliai eredményekkel.

A KSH 2012-es évkönyvében „az alkohol és a kábítószer szerepe a bűnelkövetőknél kiemelt bűncselekménycsoportok szerint” az alkohol 12,3 százalékban míg a drog 2,3 százalékban játszott szerepet a vagyon elleni bűncselekmények esetén. A KSH adatai szerint az alkohol elsődlegesen a közlekedési bűncselekményeknél (40,8%), a kábítószer pedig a közrend elleni bűncselekmények esetén a leginkább jelentős tényező. Ugyanakkor például 2012-ben több mint 16,5 ezer bűncselekmény történt alkoholos befolyásoltsággal.

A saját adataink tekintetében a fentiek alapján csak annyit állíthatunk, hogy a magát alkohol-problémával küzdőnek tartó fogvatartottak 55 százaléka játékfüggő a SOGS-teszt alapján és körükben a veszélyeztetettek aránya is némileg magasabb (27,7%), míg a kábítószerrel élők esetén 2009-ben 74, 2014-ben pedig 70 százalékuk játékfüggő. Meg kell jegyeznünk, hogy mindkét időszakban 3-3 olyan rabot találtunk, aki mindhárom függőségi területen érintett.

Rákérdeztünk arra is a fogvatartottaknál, hogy a családon belül vagy közvetlen környezetében él-e játékfüggő egyén, és azt találtuk, ha a testvér függő, az igenlő válaszadók 79 százaléka szintén függő a mi besorolásunk szerint is. Minél több személy (apa, anya, testvér, egyéb rokon) volt a környezetében függő, annál valószínűbb, hogy a válaszadó is játékfüggő volt. Ugyanakkor, ha a családban nincs függő, akkor 65 százalék a valószínűsége, hogy a fogvatartott sem az. Ha egyetlen családtag problémás játékos, akkor 46 százalék az esélye a füg-

¹⁸ Lesieur, H. R. – Blume, S. B. – Zoppa, R. M.: Alcoholism, Drug Abuse, and Gambling. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, vol. 10, no. 1, 1986, 33–38.

¹⁹ Brown, R. I. F.: Pathological Gambling and Associated Patterns of Crime: Comparisons with Alcohol and other Drug Addictions. *Journal of Gambling Behavior*, vol. 3, no. 2, 1987, 98–114.

gőségnek, míg két függő családtag esetén a valószínűség 68 százalékra emelkedett. Szerencsejáték-függők esetén mintegy 2,5-szer nagyobb a valószínűsége, hogy a házastárs is érintett a problémában, míg a nem függők esetében csak 6,3 százalék esetében merült fel, hogy a társ játékfüggő.

Megvizsgáltuk, hogy az egyes bűnelkövetési típusok és a játékfüggőség megéléte között találunk-e szignifikáns kapcsolatot és azt találtuk, hogy statisztikai összefüggés nem mutatható ki (még a lopással sem), de a büntetett előélet egyértelműen összefügg a játékszenvedéllyel. Akik már korábban is voltak büntetve, 50 százalékuk volt szűrésünk szerint függő, azaz a függők 72 százaléka volt már büntetve. Ugyanez az arány a veszélyeztetettekre vonatkozólag 56 százalék.

5. számú táblázat: A vizsgált bűnelkövetők főbb bűncselekménytípusok szerint (fő/%)²⁰

Bűncselekménytípus	2009		2014	
	fő	%	fő	%
betöréses lopás	12	7,3	13	7,8
testi sértés	25	15,2	13	7,8
rablás	45	27,4	30	18,0
lopás	26	15,9	46	27,5
garázdaság	9	5,5	18	10,8
egyéb	4	28,7	47	28,1

Mint az 5. számú táblázatból láthatjuk, a bűncselekmények típusait tekintve a két időszak mintázataiban nem volt jelentős eltérés, bár a lopásért ülők aránya 11,6 százalékponttal magasabb, az egyes bűncselekménytípusok és a játékszenvedély között szignifikáns kapcsolatot a 2014-es mintában nem sikerült kimutatnunk.

A hetente megjátszott összegek nagysága egyértelmű kapcsolatot mutat a játékfüggőséggel, mivel a heti százezer forintot meghaladó összeggel játszóknak 74 százaléka függő. A tízezer forintnál nagyobb összeggel játszóknak esetében is igen magas, mintegy 71 százalékos arányt találtunk, viszont a heti 5–10 ezer forint között játszóknak már „csak” 56 százalék tartozott a függők közé.

A 2009-es költési szokásokkal összevetve a teljes mintára és a játékfüggők csoportjára is elmondható, hogy a szélsőséges költési összegeket (elsősorban a 100 000 Ft/hét feletti) megjátszóknak részaránya csökkent, azaz még a függők esetében is szolidabb összegek megjátszásának irányába tolódott el.

²⁰ Saját adatok alapján.

A függők és veszélyeztetettek játékorientációja és annak változása az elmúlt öt évben

Az egyes játékfajták vonatkozásában – a 2009-es vizsgálati eredményeinkhez hasonlóan – a játékgépek (57,9%), a kaparós sorsjegyek (45,6%) és a kaszinózás (33%) a legnépszerűbbek a függők körében.

6. számú ábra: A játékautomaták népszerűsége a vizsgált mintában (fő/%)²¹

Játékgépek népszerűsége	2009		2014	
	fő	%	fő	%
egyáltalán nem	41	33,6	52	37,1
kevesebb mint heti egyszer	51	41,8	50	35,7
hetente többször	30	24,6	38	27,1
összes válasz	122	100,0	140	100,0

A 6. számú táblázat a teljes válaszadói kör megoszlását mutatja a játékautomaták használatát illetően. Ha a 2014-es körön belül megvizsgáljuk, hogy a hetente többször játszó (38 fő) közül mennyi a szerencsejáték-függő, akkor öt kivételével mindegyikük, az a SOGS besorolása szerint (az 5 kivételből 3 veszélyeztetett és 2 nem problémás). A felmérésből azonban már az is látható, hogy nőtt az egyáltalán nem játszó aránya.

2009-es mintánkban 9 százalék volt a kaparós sorsjegyekkel játszó aránya, akkor a függők 12,8 százaléka voksolt erre a játékra. 2014-re jelentősen eltolódott a szerencsejáték-típus felé az arány; a teljes megkérdezetti kör vonatkozásában 27,9 százalék, a játékfüggők körében viszont már 45,6 százalék „szavazott” erre a szerencsejátékra. Néma csökkenő tendenciát mértünk a lottó, a sportfogadások és a kaszinók tekintetében, a többi játék vonatkozásában nincs szignifikáns változás.

Kérdőívünkben megkérdeztük, hogy szerepet játszott-e a bűncselekmény elkövetésében a szerencsejáték és azt találtuk, hogy a játékfüggők csoportjának 19 százaléka válaszolt igennel, míg a teljes mintában az igen válaszok aránya 9 százalékos, ami három százalékpontos csökkenést jelent az öt évvel korábbi mérési eredményeinkhez képest. Ezt úgy is értelmezhetjük, hogy a szerencsejátékok miatt elkövetett bűncselekmények száma – a vizsgált sokaság vonatkozásában – csökkent. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadó saját megítélése szerint játékfüggőnek tartja-e magát: a szenvedélybeteg (függő) 54,4 százaléka tisztában volt saját állapotával, míg a nem függők méginkább (89% mondta magáról, hogy nem függő).

Végezetül arra a kérdéskörre térnénk ki, amely a játékra előteremtett pótlólagos pénzforrásokat kutatta. Ennél a kérdésnél a 2014. évi vizsgálat válaszadói – kizárólag a problémás szerencsejátékosokat tekintve – elsősorban személyes

²¹ Saját adatok alapján.

tulajdonuk eladásából (60%) és a háztartásból elvett pénzből (56%) finanszírozták túlzott játékuakat, míg 2009-es megkérdezésünkkor az ingóságok értékesítése mellett a rokonoktól kölcsönként forrás bizonyult a legnépszerűbbnek (61,4%).

7. számú táblázat: A vizsgálatban talált játékfüggők pótlólagos pénzforrásai²²

		„igen” válaszok		pótlólagos pénzforrás (%)
		száma	megoszlása (%)	
pénz- forrás:	• háztartás	28	16,4	56
	• házas társ	26	15,2	52
	• rokon	22	12,9	44
	• bank	7	4,1	14
	• hitelkártya	13	7,6	26
	• uzsora	13	7,6	26
	• ingó eladás	30	17,5	60
	• fedezetlen játék	1	0,6	2
	• magánhitel	15	8,8	30
	• céges hitel	16	9,4	32
összesen		171	100,0	342

Az ötven játékfüggő válaszadó átlagosan 3,4 tételt jelölt meg a fenti (7. számú) táblázatunk szerint. Nem jellemző a fedezet nélküli játék, vagy a banki hitel használata.

Összegzés

Várákosásainkhoz mérten szolidabban, 0,7 százalékponttal, de nőtt a nem problémás játékosok aránya és – sajnálatos módon – jelentősebb mértékben a szenvedélybetegeké. A köztes kategória, azaz a veszélyeztetettek aránya 5 százalékponttal csökkent, ami egyrészt a problémások irányába történő elmozdulással magyarázható, másrészt jelenlegi mintánkban nem volt kiskorú (és köztudottan a körükben nagyobb a veszélyeztetettek aránya). Az öt évvel ezelőtti kutatási eredményeinkhez képest lazult a kapcsolat a megjátszott tétek nagyságát tekintve, és a bűncselekmény fajtája sem volt releváns tényező a játékszenvedéllyel kapcsolatban. Ugyanakkor megmaradt a családi indíttatás jelentősége és a büntetett előélet esetén is nagyobb a játékfüggőség kockázata. Az automaták megszűntével már mérhetően áttolódott a szenvedélyes játékosok érdeklődése más szerencsejátékok – főleg a kaparós sorsjegyek – felé. Vizsgálatunk megerősítette, hogy más szenvedélybetegségek megléte erősíti a játékfüggőség kockázatát abban az értelemben, hogy az alkohol és/vagy drogproblémával küzdők körében magasabb a patológiás játékfüggők előfordulása is.

²² Saját adatok alapján.